

عوامل پارچه پارچه شدن دین اسلام به مذاهب وگروههای متعدد، وادامه آن ؟

(عدم درک واقعی از معنی و مفهوم دین اسلام و کلام الهی ، منافع شخصی یا تجارت بالای دین و تحریف احکام دینی با پیروی از خرافات، منافع زبانی ، قومی، قبیله‌ای، سیاسی و اقتصادی ، عامل عمده میباشد)

بخش چهارم :-

فوقاً یادآور شدیم که نفاق در اسلام نظریه سایر ادیان زودتر بوجود آمد. دلیل عمده آن اختلافات قومی و قبیله‌ای ، کلتور و عنعنه جامعه بدوی عرب و سایر معضلات بود که از جانشینی پیامبر (خلافت و امامت) شروع، و عدم درک واقعی از هدف دین و سپس از معنی و مفهوم دین اسلام و کلام الهی میباشد ، که سبب بروز اختلاف در روش فقهی، اصول و فروع دین گردید. و به مرور زمان اختلافات اوج گرفت، خلفای اسلام، شاهان و امامان بخاطر منافع شخصی ، قومی، لسانی منطوقی خود از دین اسلام سئو استفاده نموده و باعث ایجاد فرقه ها و مذاهب متعدد گردیدند. در باره مذهب سنی و بعضی شاخه های آن معلومات مختصر ارائه گردید. به ادامه آن :

2 - مذهب شیعه: شیعه در لغت به معنی توافق و هماهنگی دویا چند نفر بر مطلبی، و یا پیروی فرد و یا گروهی از فرد و یا گروهی دیگر. شیعیان ادعا دارند که اصطلاح شیعه برای اولین بار توسط حضرت محمد (ص) خطاب به علی (رض) نموده فرمودند: «تو و شیعیان تودر روز قیامت از خداوند خوشنوداند. خداوند از آنان خوشنوداست.» در آن زمان چهار نفر شیعه علی شناخته میشد: سلمان، ابوزر، عمار یاسر و مقداد. بعد از اسلام شیعه بدو گروه اطلاق میگردد:

اول - پیروان حضرت علی بن ابوطالب.

دوم - پیروان معاویه بن ابوسفیان.

بعد از مدت زمانی شیعه به پیروان حضرت علی اطلاق میگردد ، خلاصه شیعه به آن عده از مسلمانان اطلاق میشود که به خلافت و امامت بالفعل حضرت علی (کرم) معتقدند. و بر این عقیده اند که امام و جانشین پیامبر اسلام از طریق شرعی ثابت شده است. پس از پیامبر، تفسیر، تعبیر امر دین و امور مسلمانان بر عهده اشخاص است که از سوی خداوند معین شده و دارای ویژگیهای همچون عصمت و عدالت هستند. این افراد امام نامیده میشوند. نخستین امام شیعیان حضرت علی است. شیعیان بر علاوه سه اصل دین (توحید، نبوت و معاد) به دو اصل دیگر یعنی عدل و امامت نیز باور دارند. اصل عدل بین شیعیان و معتزله تا حدی مشترک است. اما اصل امامت خاصه مذهب شیعه میباشد.

مذهب شیعه اصول دین اسلام را چهار منبع (قرآن کریم، سنت نبوی، حدیث اهل بیت، عقل و

تفکر عقلی) میدانند. و معتقداند که قرآن کریم و سنت پیامبر برای ایمان حقیقی لازم ولی کافی نیست. برای شناخت خداوند در هر زمان به پیشوائی نیاز است، که راه شناس و درستکار باشد و مردم را به سوی خداوند رهنمای کند. در غیر آن هر کس به اساس تشخیص خود، او امر دین را تفسیر نموده و به گمراهی میانجامد، و می افزایند: این پیشوایان حجتی است که از جانب خداوند تعیین و توسط پیامبر و امامان پیشین به مسلمانان معرفی میگردند. بنابراین امامت مفهوم بنیادی دارد و امام خصوصیات و مسولیت های متعدد از جمله تبیین، تفسیر دین و هدایت مردم را دارد. **فروع دین اسلام نزد شیعیان عبارت است از: نماز، روزه، خمس، زکات، حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر، تولی، تبری.**

- **خمس** عبارت از: غنایم جنگی است که از جنگ باغیان که مسلمان نیستند، فاتحین بدست میآورند.

- **جهاد** بمعنی کوشش و مبارزه و فعالیت میباشد. از نظر اسلام جهاد کبیر که مبارزه با امیال درونی انسان و جهاد اصغر که عبارت از کوشش و مبارزه در راه دفاع از دین اسلام میباشد.

- **امر به معروف**: یعنی دستور دادن یا توصیه کردن فرد مسلمان به انجام دادن آن چه به باور مسلمان خوب در نظر گرفته میشود.

- **نهی از منکر**: یعنی توصیه کردن از سوی فرد مسلمان به دیگران به انجام ندادن آن چه به باور مسلمانان بد در نظر گرفته میشود.

- **تولی**: بمعنی دوست داشتن اهل و بیت پیامبر و محبت آنها را در دل داشتن.

- **تبری**: بمعنی بیزاری و دوری جستن از دشمنان خدا و کسانی که ولایت حضرت علی بن ابیطالب را قبول نکردند و با او و فرزندانش به جنگ پرداختند.

شیعیان به فرقه های متعدد تقسیم شده اند. در کتب فرق الشیعه، فرقه های شیعی به 155 فرقه می رسند. بصورت عموم شیعیان عبارت اند از:

- **اثنی عشری** - **اسماعیلی** - **زیدیه** - **باطنیه (آقا خانیه، دروزیه، نزاریه، حشیشیون)**
- **علوی** - **کیسانیه** - **فطحیه** - **غلویه یا غالیان** و ده ها فرقه دیگر را تشکیل میدهد.

اثنی عشری یا جعفری که به امامیه نیز یاد میگردند:

امامیه شامل تمام فرقه های اهل تشیع که به امامت علی پسر ابیطالب و فرزندانش معتقدند، و بر این باور اند که جهان از امام تهی نتواند بود، و منتظریکی از علویان هستند که در آخر زمان ظهور کرده و جهان را پر از عدل و داد خواهد نمود.

اثنی عشری در لغت به معنی دوازده امامی، و به کسی خطاب میگردد که دوازده امام را قبول دارد و جعفر پسر محمد را جانشین پدر میدانند. و امامان این مذهب عبارت اند از:

- | | | |
|--------------------------------|--------------------------------|--------------------------------|
| 1- علی پسر ابوطالب | 2- حسن پسر علی | 3- حسین پسر علی |
| 4- علی پسر حسین (سجاد) | 5- محمد پسر علی (باقر) | 6- جعفر پسر محمد (صادق) |
| 7- موسی پسر جعفر (کاظم) | 8- علی پسر موسی (رضا) | 9- محمد پسر علی (جواد) |
| 10- علی پسر محمد (هادی) | 11- حسن پسر علی (عسکری) | 12- حجت پسر حسن (مهدی). |

امامیه خود نیز به فرقه متعدد تقسیم شده اند:

- **کاملیه**: پیروان ابی کامل هستند و ایشان کسانی که با امام علی بیعت نکردند کافر می دانستند. کتب ملل و نحل و فرق و مذاهب اسلامی، فرقه های زیادی به چشم می خورد که با انحراف از راه ثقلین، دارای عقاید باطلی شده اند که با اکثر اصول واقعی اسلام مطابقتی ندارند. باگذشت زمان اکثر این فرقه ها منقرض شدند. از جمله این فرقه ها، فرقه کاملیه است.

فرقه کاملیه معتقد هستند که صحابه به علت ترک بیعتشان با حضرت علی (رض) کافر هستند. و آن‌عه صحابه که بخاطر تقیه یا اجتناب از جنگ را نیز کافر میدانند. از رجال معروف آنان (بشار بن برد) یکی از شاعران معروف این فرقه می باشد. فرقه کاملیه بر خلاف احادیث ترک کسب و کار بخاطر رسیدن به دنیا را، واجب می دانند. عبدالقاهر یکی از علما مذهبی می گوید: من از دو جهت کاملیه را کافر می شمارم: یکی اینکه آنان همه صحابه را بدون استثناء کافر می شمارند، و دوم اینکه آتش را از خاک برتر دانسته و از قول شیطان تبعیت می کنند. و غیر از اینها نظریات دیگری در مذمت این فرقه وارد شده است. سید حسین میرنور الهی سایت انترنی پژوهشکده باقرعلوم

- محمدیه:- این فرقه شیعه معتقد رجعت محمد از نوادگان امام حسن میباشند. این فرقه میگفتند که امام محمد باقر جانشینی خود را به ابومنصور و گذاشته و این مقام بعد از ابومنصور به آل علی بر میگردد و انتظار رجعت محمد بن عبدالله بن حسن را به عنوان قائم میکشیدند. (مقالات اشعری ص 24-25 و انساب سمعانی و الفرق بین الفرق ص 42-43)

- باقریه که بنام شیخیه نیز یاد میگردند، یکی از فرقه های معروف شیعه جعفری دوازده امامی است. اصطلاح شیخیه بدلیل اینکه پیروی از شیخ احمد بن زین الدین احسائی بنیان گذار مکتب شیخی یا المدرسه الشیخیه است، مینمایند. وی در سال ۱۱۶۶ قمری در منطقه الاحساء در عربستان متولد، و از علمای بزرگ و معروف شیعه بود و نظریات موصوف در مورد معاد و معراج با جسم لطیف تری موسوم به جسم هورقلیائی معروف و باعث اظهار نظرهای گوناگون شده، هورقلیا به معنی ملک دیگر اشاره به عالمی است بالاتر و لطیف تر از عالم اعراض. پیروان این فرقه امامت را از امام علی تا محمد معروف به امام باقر دانسته. و امام باقر را مهدی موعود میپندارند.

اصول و فروع دین نزد این فرقه برگرفته از کتاب خدا و سنت پیغمبر (ص)، اخبار و احادیث است، و بطور خلاصه شیخیه، شیعیانی هستند که در جزوکل سعی در تبعیت امامان داشته و جز فرمایش آن بزرگواران که مسلماً مأخوذ از کتاب خدا و سنت پیغمبر (ص) است به چیزی از یافته های عقول ناقصه و قیاسها و سلیقه های شخصی اشخاص عادی در دین خدا اعتماد نمینمایند، و در بیان فضائل محمد و آل محمد صلوات الله علیهم نیز سعی بلیغ داشته و میگویند که نباید تصور شود که معارف اسلام منحصر بهمین احکام ظاهری عبادات و معاملات است، و آن عده از گروهائیکه فقط به ظاهر اسلام اکتفا کرده اند، مقصر میدانند. و همچنین معتقدند که عقاید آن عده از صوفی مذهبان که دین را صرفاً امور باطنی میدانند و ظواهر عبادات را ترك کرده اند ناقص است و انسان را به ترقی و تعالی که مقصود از آفرینش اوست نمیرساند، بلکه دین حق است که همه ظواهر را بپذیریم و بآنها عمل نمائیم در عین اینکه سعی میکنیم تا اصل و باطن و حقایق آن مطالب را هم بقدر استعداد فراگیریم و بهر صورت این مطلب مسلم است که عقاید شیخیه همان عقاید شیعه جعفری دوازده امامی است و شیخیه نه چیزی از مذهب ائمه کم کرده و نه چیزی بر آن افزوده اند، بلکه هیچ نوع کاستن و افزودنی را در دین خدا جایز نمیدانند.

- ناووسیه یا «صارمیه» نام یکی از فرقه های مذهب شیعه است که بعد از کشته شدن جعفر صادق بوجود آمد. رهبر این فرقه ناووس یا **عجلان بن ناووس** از اهالی بصره بود.

عده‌ای او را *عبدالله بن ناووس بصری* نامیده اند و بعضی گفته‌اند که «ناووس» نام قریه در اطراف بغداد است که بنیانگذارانش د تولد شده است. ناووسیه حاصل مبالغه و زیاده روی در اعتقاد به امامان شیعه است. مذهب ناووسیه بر پنج اصل استوار بود:

کتاب خدا - سنت پیامبر - تمام احادیث مرسل وضعیف - قول و فتوای صحابه که موافق با کتاب باشد و احادیث منتسب به جعفر صادق .

ناووسیه عقیده داشت که حضرت علی برترین فرد مسلمان بود، هر که او را تفضیل ندهد کافر است. و نیز می‌گفتند که جعفر بن محمد نه مرده بلکه از نظرها غایب شده، زنده و جاوید است. وی فرموده است: اگر هر آینه کسی بر شما فراز آید و بگوید که مرا بیمار یافته و مرده مرا شسته و کفن کرده است باور نکنید، و بدانید که من سرور شما و دارنده شمشیر هستم. و به جهت کلمه «شمشیر» در حدیث فرقه ناووسیه در طول تاریخ و کتب فرقه شناسی در اسلام به نام **صارمیه** نیز یاد کرده اند.

- اسماعلیه:-

این مذهب در کشور مصر بوجود آمده. در دربار خلفای فاطمی مصر پیروان بیشتر پیدا کرد. آنها خود را (الدعوة الهادیه) مینامند. در میان اهل سنت به باطنیان مشهور اند. معتقد به فرزندى اسماعیل پسر امام جعفر صادق هستند. در بین شیعیان به هفت امامی مشهور هستند. علاوه بر معتقدان که مطالب ظاهری دین دارای باطن است تنها امام و تعلیم یافته گان از آن آگاه هستند. همین مفکوره سبب گردید که به تفکر و استدلال به پردازند و از فلسفه نیز استفاده مینمایند. بعداً بدو دسته مستعلوی و نزاری تقسیم گردیدند. در سال 487 هجری میان اسماعلیان بر سر جانشینی پیشوا در دولت فاطمی اختلاف بوجود آمد. اسماعلیان ایرانی و شام به گروپ نزاریان و اسماعلیان مصر و شمال افریقا به مستعلوی باقی ماندند.

کریم آقاخان امام حاضر شیعیان اسماعیل میباشد. موصوف در کشور سوئیس تولد شده و در سن بیست سالگی پس از پدر بزرگش سلطان محمد شاه آقاخان در سال 1957 م به منصب امام رسید. او چهل و نهمین امام اسماعیلیان میباشد. و فعلا سی و دومین فرد ثروتمند انگلستان است. امام عسکری امام یازدهم شیعیان روایت مینماید که مومن باید دارای علایم ظاهری ذیل باشد:

1- 51 رکعت نماز گزاردن در شبانه روز.

2- انگشتر در دست راست کردن .

3- اظهار با صدای بلند ، خواندن **بسم اللہ الرحمن الرحیم** در نماز.

4- زیارت امام حسین در روز اربعین

5 - پیشانی را در سجده بر خاک گذاشتن.

- **عماریه:-** از فرقه «قطحیه» یاران عمار بن موسی سبابی بوده و از مذهب شیعه بشمار میرفتند ایشان رشته امامت را به جعفر صادق کشانده‌اند و پس از وی عبدالله افطرحا که مهم ترین فرزند وی بود امام میدانند.

- **موسویه:-** یا موسائیه طرفداران امامت موسی بن جعفر بوده، و منتظر رجعت او بوده اند.

- **مبارکیه:-** از اسماعیلیه قدیم هستند که پیرو مردی به نام مبارک غلام آزاد کرده اسماعیل بن جعفر که از اهالی کوفه بود میباشند. مبارک امامت را در فرزندان محمد بن اسماعیل می‌دانند و همان دعوی را که «باطنیه» کردند درباره او روا دارند.

- **قطعیه:-** فرقه‌ای بودند که بر فوت امام موسی بن جعفر یقین کردند، برخلاف واقفیه، قطعیه به

امامت علی بن موسی الرضا و پس از وی به امامت ائمه دیگر قایل گشتند بنا بر این قطعیه نامی دیگر از شیعه اثنی عشریه است.

- **هشامیه** - پیروان هشام بن سالم جو الیقی علاف بودند و از فرقه شیعه به شمار می رفتند هشام غلام آزاد شده بشر بن مروان بود. و هشامیه را جو الیقه نیز می نامند .

- **زراریه** یا تمیمیه را پیروان انززاره بن ابن تمیمی تشکیل میدهد. او علم، قدرت، سمع، حیات و بصیر را برای خدای تعالی حادث می دانست، و در باب امامت از واقفه بودند.

- **یونسیه**: پیروان ابو محمد یونس بن عبدالرحمن مولی علی بن یقطین بن موسی مولی بنی اسد بودند و از قطعیه به شمار می رفتند وی از یاران امام صادق و موسی کاظم بود و درباره تشبیه خدا و عرش او افراط می کردند.

- **شیطانیه**: مخالفان ابو جعفر محمد بن نعمان معروف به مؤمن الطاق، ولی شیطان الطاق لقب دادند **شیطانیه** معتقداند که خداوند عالم به اشیاء است و آنها را تقدیر و اراده می کند و پیش از آن که آنها را تقدیر و اراده کند، علم به آنها نداشته است.

- **زیدیه**: یکی از فرقه های شیعه است که پیروان آن به امامت پنج تن (علی، حسن، حسین، علی بن حسین و زید بن علی) معتقداند همیشه تدین را مساوی با تعبد تسلیم نگری به ظواهر آیات و احادیث می دانند و هر تفکر و اجتهاد را طغیان مینامند.

- **واقفیه**: نام فرقه ای از شیعیان است که موسی پسر جعفر مهدی را موعود میدانند. عده ای از ایشان به مرگ وی اعتراف دارند و می گویند زنده میشود و عالم را مسخر می کنند. عده ای دیگر از شیعیان می گویند که وی هنگام روز از حبس سندی بیرون آمد و کس وی را ندید. و همین باعث شد که طرفداران هارون از مرده بودن یا زنده بودن یا غایب شدن وی مردم را به گمان انداخت.

- **علویه**: (نصیری) فرقه از شیعیان میباشد که اکثر در کشورهای عراق، ترکیه و سوریه سکونت دارند. آنان بر (12) امام عقیده دارند، و معتقداند که هر امام بابتی داشته است. نویسنده کتاب العلویون النصیریون مینویسد: نصیریان معتقدند که علی، محمد و سلمان فارس، سه ذات الهی را تشکیل میدهند اینان معتقد به تناسخ هستند. علاوه مدعی اند که باب امام حسن عسکری ابوشعبه محمد بن نصیر نمیری است. و امام دوازدهم باب نداشت، و مردم بعد از حسن عسکری دچار تشدد و اختلاف شدید اعتقادی شدند. ابوابی که علویان به آن معتقد بودند:

- 1- امام علی بن ابوطالب - سلمان فارسی.
- 2- امام حسین - قیس بن ورقه معروف به سفینه.
- 3- امام حسین - رشید هجری .
- 4- امام زین العابدین - عبدالئد غالب کابلی
- 5 - امام محمد باقر - یحیی بن معمر ام طویل شمالی.
- 6 - امام جعفر صادق - جابر بن یزید جعفی.
- 7 - امام موسی کاظم - محمد بن ابی زینب کاهلی.
- 8 - امام علی بن موسی - مفصل بن عمر
- 9 - امام محمد جواد - محمد بن مفصل بن عمر .
- 10- امام محمد هادی - عمر بن خرات مشهور به کاتب.
- 11- امام حسن عسکر - ابوشعبه محمد بن نصیر بصری نمیری.
- 12 - امام محمد بن الحسن مهدی.

مشکور، نصیریه را این گونه معرفی میکند:

آنان را انصاریه و علویه نیز میگویند، منسوب به ابن نصیر نمیری هستند و در قرن پنجم هجری از شیعه امامیه منشعب شدند و بعدها در شمال غرب سوریه جای گرفتند تعالیم نصیریه عبارت است از ترکیب عقاید شیعه و معتقدات مردم پیش از اسلام. به عقیده ایشان خداوند ذات یگانه‌ای است که مرکب از سه اصل لایتجزی بنام های معنا، اسم و باب است. این تثلیث به نوبت در وجود انبیا مجسم و متجلی گشته است. آخرین تجسم با ظهور اسلام مصادف شد و آن ذات یگانه در تثلیث (سه بخش کردن) لا یتجزائی در وجود علی، محمد و سلمان فارسی تجسم یافت بدین سبب، تثلیث مزبور را با حروف «عمس» معرفی نمودند که اشاره به حرف اول سه اسم علی، محمد و سلمان است.

نصیریه معتقد به تناسخ اند. نصیر نمیری ادعا می‌کرد که از طرف امام عسکری به نبوت مبعوث شده است. در حق امام عسکری غلو نمود و قائل به ربوبیت آن حضرت شد. ازدواج محرّمات را مباح دانسته، و نکاح مردان با مردان را مجاز میدانستند.

نویسنده کتاب العلویون النصیریون مینویسد: نصیریان معتقدند که علی، محمد و سلمان، سه ذات الهی را تشکیل می دهند، و از دیگر اعتقادات اینان، تناسخ است نخستین کسانی که به معرفی فرقه نصیریه پرداخته، سعد بن عبدالله اشعری قمی است. وی در کتاب المقالات الفرق، آن ها را این گونه معرفی مینماید:

عده‌ای از قائلان به امامت علی بن محمد به نبوت فردی به نام محمد بن نصیر نمیری معتقد شدند. او ادعا می‌کرد که نبی و رسول است و علی بن محمد عسکری را او فرستاده است. وی قائل به تناسخ بود و در حق ابوالحسن غلومود و قائل به ربوبیت او شد. او محرّمات را مباح میدانست و نکاح مردان با مردان را جایز می‌شمرد و تصور میکرد این کار از روی فروتنی است.

- کیسانیه:- از فرقه های شیعه بوده به نظر آنها هر کسیکه به امامت نامزد میشود باید از فرزندان محمد حنیفه باشد. به روایت محمد جواد شکورنویسنده کتاب (فرق اسلامی) سال چاپ 1384 قمری کیسانیه به ارتباط خلافت علی (ع) به چندگروپ تقسیم شدند:

1 - گروهی معتقد اند که محمد حنیفه پس از پدرش علی امام بوده است. (مختاریه)

2 - این گروه معتقداند که محمد پس از حسن و حسین امام بود.

3 - این گروه معتقداند که محمد حنیفه مهدی موعود است. (کریه)

4 - گروه مذکور به امامت ابوهاشم عبداللّه بن محمد حنیفه پس از امامتش هستند.

5 - گروهی دیگر میگویند که امامت به وصیت ابوهاشم به محمد ابن علی ابن عبداللّه ابن عباس ابن عبدالمطلب رسیده است. (راوندیه)

6 - گروهی معتقد است که پس از ابوهاشم بیان ابن سمعان تمیمی است. (بیانیه)

7 - گروهی دیگر معتقد اند که امام پس از ابوهاشم، عبداللّه ابن عمرو ابن حرب است. (حریه).

- فاطمیان:- این مذهب در مناطق شمال آفریقا و آسیا باختر در قرن (5-3) نیرومند بودند.

فاطمیان مدعی بودند که از نسل علی (کرم) هستند. به همین لحاظ نام خود را از نام فاطمه زهرا گرفته اند. ادامه دارد

با احترام عبدالواسع غفاری